

29.8.2018 Dnro

Opetus- ja kulttuuriministeriö

Viite Lausuntopyyntö OKM/34/010/2018

Lappeenrannan kaupungin lausunto opetus- ja kulttuuriministeriölle hallituksen esityksestä laeiksi valtakunnallisesta opinto- ja tutkintorekistereistä annetun lain ja ammatillisesta koulutuksesta annetun lain muuttamisesta

Yleistä

Opetus- ja kulttuuriministeriö pyytännyt lausuntoa luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi valtakunnallisista opinto- ja tutkintorekistereistä annetun lain ja ammatillisesta koulutuksesta annetun lain muuttamisesta.

Luonnoksessa ammatillisen koulutuksen valtakunnallista tietovarantoa ehdotetaan laajennettavaksi opiskelijan henkilökohtaiseen osaamisen kehittämissuunnitelmaan kuuluvilla tiedoilla sekä tiedoilla muusta ammatillisesta koulutuksesta. Lisäksi laki valtakunnallisista opinto- ja tutkintorekistereistä harmonisoitaisiin Euroopan unionin tietosuoja-asetuksen kanssa.

Ammatillisesta koulutuksesta annettuun lakiin lisättäisiin tiedonsaantioikeus henkilökohtaisesta osaamisen kehittämissuunnitelmasta. Oikeus saada tieto säädettäisiin ammatilliselle koulutuksen järjestäjälle sekä työpaikalle, jossa järjestetään koulutusta käytännön työtehtävien yhteydessä tai jossa osoitetaan osaaminen.

Lausuntoa pyydetessä on eduskunnan käsittelyssä hallituksen esitys kansalliseksi tietosuojalaksi. Valmistelussa on myös lakiehdotus, johon sisältyy säännökset tietojen luovuttamisesta teknisten rajapintojen kautta.

Nykyisten järjestelmien pulmat

Perusopetuksen, lukiokoulutuksen ja toisen asteen ammatillisen koulutuksen opinto-oikeuksia, läsnäoloa sekä opinto- ja tutkintosuorituksia koskevia tietoja ei tällä hetkellä ole saatavissa sähköisesti kootusti yhdenmukaisesti yhdestä paikasta. Opinto- ja

Hyvinvointi- ja sivistyspalvelut

53100 Lappeenranta | Villimiehenkatu 1 | puh. 05 6161

kirjaamo@lappeenranta.fi | www.lappeenranta.fi

tutkintosuorituksia sekä muita opintoja koskevia tietoja säilytetään ja hallinnoidaan paikallisissa opetuksen ja koulutuksen järjestäjien sekä ylioppilastutkintolautakunnan ja tutkintotoimikuntien tietovarannoissa ja näillä on myös toiminnasta syntyvien asiakirjojen arkistointivelvollisuus sen mukaan kuin arkistolaisissa tai muussa laissa säädetään tai lain nojalla määrätään. Tietojen luovuttamisesta kansalaisten tai viranomaisten käyttöön vastaavat rekisterin pitäjät. Tämä on pulmallista sekä koulutuksen järjestäjän että opiskelijan näkökulmasta.

Viranomaisilla myös useita rinnakkaisia tiedonkeruita joilla suoritustietoja kerätään opetuksen ja koulutuksen järjestäjiltä ja korkeakouluilta. Samaa tietoa kerätään ja tallennetaan eri muodoissa useisiin eri järjestelmiin. Tiedon siirtämiseksi tietoa joudutaan muokkaamaan ja tiedonsiirrosta aiheutuu päällekkäistä hallinnollista työtä. Tieto ei välttämättä ole ajantasaista ja yhteismitallista tai tiedon laatu voi vaihdella sen mukaan mihin tarkoitukseen tietoa tuotetaan. Esi- ja perusopetuksen oppilaiden sekä lukiokoulutuksen ja toisen asteen ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden tietojen tallentamista ja luovuttamista varten ei ole olemassa keskitettyä tietovarantoa, josta opetuksen ja koulutuksen järjestäjät voisivat luovuttaa tietoja niitä tarvitseville viranomaisille teknisen käyttöyhteyden avulla. Tästä johtuen näitä tietoja kerätään usein erillisillä tiedonkeruilla ja useisiin tietovarantoihin.

Opetuksen ja koulutuksen järjestäjillä, korkeakouluilla, ylioppilastutkintolautakunnalla sekä ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain mukaisilla tutkintotoimikunnilla on laajasti jo käytössä omat erilaisin tietoteknisin ratkaisuin toteutetut sähköisesti ylläpidettävät henkilörekisterit, joista on yleensä avattavissa myös tekninen käyttöyhteys tiedon tarvisijoille. Lainsäädäntö mahdollistaa tietojen yhdenmukaisen luovuttamisen teknisen käyttöyhteyden avulla, mutta käytännössä eri rekistereistä teknisen käyttöyhteyden toteuttamistapa on erilainen. Useimmiten siirto toteutetaan erilaisilla teknisillä formateilla ja teknologialla virkailija-avusteisena eräsiirtona. Erillisistä ja päällekkäisistä siirroista aiheutuu turhaa työtä ja kustannuksia koulutuksen järjestäjille. Tietojen laatu voi vaihdella muun muassa siksi, että koulutuksen järjestäjillä ei ole yhtenäistä tietoarkkitehtuuria ja prosesseja, tietojen siirtoa ei ole automatisoitu eikä viranomaisen pyytämiä tietoja edes välttämättä synny osana prosessia.

Opiskelijat joutuvat mm. etuuksia hakiessaan toimittamaan viranomaiselle tarvittavat selvitykset opinto- tai tutkintosuorituksistaan sekä opintoihin liittyvistä läsnäolotiedoista paperisina asiakirjakopioina. Opintosuoritus- ja opiskelutietoja ei välttämättä ole käytettävissä digitaalisessa muodossa, mikä voi vaikeuttaa muuten sähköistettyä hakemuksen tekemistä ja

käsittelyä. Myös asiaa käsittelevälle viranomaiselle koituu huomattavia suoria ja epäsuoria kustannuksia paperisten selvitysten käsittelystä. Tietojen erimitallisuus aiheuttaa lisäksi hallinnollista työtä sekä joissain tilanteissa tietojen tulkintaan liittyy epäselvyyttä, koska suoritustiedot ovat eri tavoin määritelty.

Erimittaiset ja erilaisin periaattein dokumentoidut tutkinto- ja opintosuoritustiedot voivat hankaloittaa aiemmin hankitun osaamisen tunnistamista ja tunnustamista ja siten vaikeuttaa yksilöllisten opintopolkujen rakentamista opiskelijoille. Yksilöt eivät myöskään tule aina kohdelluksi yhdenvertaisesti aiemmin hankitun osaamisen tunnustamisessa, koska prosessiin voi tietojen luonteesta johtuen liittyä tulkinnanvaraisuutta. Kansalainen ei myöskään pääse itse katsomaan kootusti omia opinto- tai tutkintosuoritustietojaan yhdestä paikasta eikä keskitetysti hyödyntämään näitä tietoja esimerkiksi työnhaussa.

Korkeakoulut luovuttavat käytännössä osan viranomaisten tarvitsemista tiedoista korkeakoulujen valtakunnallisen tietovarannon kautta. Korkeakoulujen osalta tiedonkeruita ja tiedon välittämistä viranomaisille ja myös toisille korkeakouluille on vuodesta 2014 asti kehitetty hyödyntäen korkeakoulujen valtakunnallista tietovarantoa ja tietojen siirtoja on yhdenmukaistettu merkittävästi. Opiskelijarekisteritiedon lisäksi samaa tietovarantoa kehitetään myös tutkimusjulkaisujen tiedonkeruita varten.

Tavoitteista

Digitalisaatio on yksi Sipilän hallitusohjelman 2025-tavoite. Julkisten palvelujen digitalisointia edistettäessä, on tarpeen luoda kaikkia julkisia palveluita koskevat digitalisoinnin periaatteet. Hallitusohjelman mukaisesti esityksen tavoitteena on saada kattavasti julkisen valvonnan alaisen koulutuksen opinto-oikeus-, läsnäolo-, opintosuoritus- ja tutkintotiedot kansalaisten ja viranomaisten käyttöön keskitetysti sähköiseen yhdenmukaisesti käsiteltävissä olevaan muotoon, jolloin tiedot olisivat kansalaisten tietosuoja huomioiden hallitusti kansalaisten ja tietoon oikeutettujen viranomaistahojen käytettävissä kaikissa näitä tietoja hyödyntävissä prosesseissa luotettavasti, turvallisesti, yhdenmukaisesti ja ajantasaisesti.

Tavoitteena on toteuttaa palvelu, jonka kautta henkilön opinto-oikeuksia, läsnäoloa sekä opinto- ja tutkintosuorituksia koskevat tiedot olisivat kattavasti ja keskitetysti henkilön nähtävissä ja käytettävissä ja tietoja voitaisiin luovuttaa kattavasti, luotettavasti ja kustannustehokkaasti niitä toiminnassaan tarvitseville viranomaistoimijoille. Palvelun tavoitteena on osaltaan edistää elinikäistä oppimista sekä työurien pidentämistä tukemalla kansalaisia opintoihin hakeutumisessa,

opintojen suorittamisessa ja opiskelijan tarpeisiin soveltuvien opintopolkujen toteuttamisessa sekä työmarkkinoille sijoittumisessa ja työnhaussa. Lisäksi palvelun tavoitteena on helpottaa ja selkeyttää opintoihin liittyvien etuuksien hakemista. Lisäksi tavoitteena on parantaa kansalaisten yhdenvertaista kohtelua osaamisen hankkimiseen ja osoittamiseen liittyvissä asioissa lisäämällä opintosuorituksia ja tutkintoja koskevien tietojen läpinäkyvyyttä, luotettavuutta ja yhteismitallisuutta.

Tavoitteena on lisäksi tukea ja tehostaa viranomaisten toimintaa sekä parantaa kansalaisille tarjottavien palveluiden laatua, parantamalla tietojen saatavuutta ja käytettävyyttä, lisäämällä

Lappeenrannan kaupungin näkemys

Lappeenrannan kaupunki pitää hyvänä, että jokaiselle opiskelijalle annetaan henkilökohtainen opiskelijanumero jo mahdollisesti esiopetuksessa. Se helpottaa ja selkiinnyttää henkilötietojen käsittelyä: mistä henkilötiedot säännönmukaisesti hankitaan ja mihin niitä säännönmukaisesti luovutetaan. Opiskelijanumero ilmentää, minkälaisien tehtävien hoitamiseksi kyseistä henkilötietoa käsitellään.

Lappeenrannan kaupungin varhaiskasvatuksessa ja opetustoimessa on vuosittain ammatillisen koulutuksessa olevia työssäoppimisjaksoilla sekä myös joskus oppisopimuskoulutettavia opiskelijoita. Tästä näkökulmasta ammatillisesta koulutuksesta annettu lakiesitys henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelman tiedonsaantioikeudesta nähdään erittäin positiivisena asiana. Tämä varmistuu lakiesityksen mukaisesti, kun myös työssäoppimisjakson työpaikalle annettaisiin oikeus nähdä opiskelijan kehittämissuunnitelma. Lakiesityksen mukaan tallennetun koulutustiedon avulla eri siirtymävaiheissa tarvittava tieto olisi automaattisesti yksilön, koulutuksen järjestäjän taikka suostumuksen nojalla työelämän käytettävissä yhteisen tietovarannon ja rajapintojen kautta. Tämä koetaan työnantajan näkökulmasta tärkeänä.

Työnantajan näkökulmasta on toivottavaa, että työssä oppimisjaksoilla olevan opiskelijan kehittämissuunnitelman laadinta ja päivittäminen on sujuvaa ja ei vie kohtuuttomasti aikaa. Koulutuksen järjestäjällä tulee viime kädessä olla velvollisuus huolehtia kehittämissuunnitelman päivityksestä ja opastuksesta.

Lappeenrannan kaupunki näkee myös, että henkilökohtaistamiseen liittyviä toimintamalleja ja toimintatapoja yhtenäistämällä on opiskelijalla paremmat oikeudet saada yhdenvertaista kohtelua,

mutta myös työnantajan näkökulmasta luotettavuus tutkintojen vertailevuuteen paranee. Kuten lakiehdotuksessa todetaan, työelämän näkökulmasta mahdollisuus nähdä eHOKS:n työelämälle suunnatun käyttöliittymän kautta kaikkien kyseisellä työpaikalla osaamista hankkimassa tai osoittamassa olevien eri koulutuksen järjestäjien opiskelijoiden HOKS-tiedot yhdenmukaisella tavalla, auttaisi työpaikkoja tarkastelemaan työpaikalla järjestettävää koulutusta työpaikan näkökulmasta kokonaisuutena. Tämä auttaisi myös yhdenmukaistamaan ja selkeyttämään työpaikalla tapahtuvan koulutuksen toteutusprosesseja työelämän näkökulmasta.

On tärkeää, että opiskelijan näkökulmasta tutkintojen täydentäminen ja jatkaminen toisessa oppilaitoksessa helpottuu. Elinikäisen oppimisen edistäminen on selkeästi lakiesityksen päämääränä. Yksilöllisen opintopolkujen suunnittelu, hyväksyntä, toteutuminen, seuranta ja päivittäminen helpottuvat. Tämä oletettavasti auttaa tutkintojen suorittamisessa myös niille, jotka ovat mahdollisesti keskeyttämisriskin alaisena. eHOKS-tietojen tallentaminen rekisteriin ja palvelun kehittäminen sujuvoittaisi opiskelijoiden siirtymiä koulutuksen järjestäjältä toiselle ja saman koulutuksen järjestäjän järjestämään koulutukseen palaamista väliaikaisen keskeyttämisen tai eronneeksi katsomisen jälkeen. On tärkeää, että tietojen kulku on mahdollisimman joustavaa. On hyvä myös työnantajan näkökulmasta, että kaikkien opiskelijoiden eHOKSissa on samat siirtymävaiheessa tarvittavat minim tiedot yhdenmukaisessa muodossa riippumatta siitä, missä opiskelija opiskelee. On myös tärkeää, että eHOKS mahdollistaa rajapinnat eri opintojärjestelmien välillä ja päällekkäinen hallinnollinen työ vähenee. Käyttäjästävällisyys lisääntyy yhtenäisellä käyttöliittymällä.

Sekä yksilön, koulutuksen järjestäjän että työnantajan näkökulmasta lakiesityksen tavoitteena oleva luotettava ja yhdenmukainen tieto opiskelijan osaamisesta ja osaamistarpeesta koulutuksen järjestäjästä huolimatta on erittäin tärkeää.

LAPPEENRANNAN KAUPUNKI

Tuija Willberg
Hyvinvointi- ja
sivistyspalvelujen
toimialajohtaja

Anu Liljeström
Vs. opetustoimenjohtaja

